

Welzijn en goed voelen

Ann Neels

Sevi-stafmedewerker

De SP heeft nooit een echte visie op welzijnsbeleid gehad. Nochtans is dit het domein bij uitstek wanneer het gaat over gelijkheid, solidariteit en emancipatie; de moderne socialistische sleutelwoorden. Hoe komt dat? En wat moet een welzijnsbeleid inhouden?

Een verhaal van de armen

In de voorbereidende gesprekken voor het opmaken van het *Algemeen Verslag Armoede* dat de Koning Boudewijnstichting, de Vereniging van Belgische Steden en Gemeenten en de verenigingen van de armen samen in opdracht van de federale regering opstelden, werden enkele op zijn minst opvallende conclusies getrokken. *De Morgen* van 18 oktober '94 pikte er het volgende uit: "In Vlaanderen wordt jaarlijks tussen 5 en 6 miljard fr. besteed aan de opvang van kinderen en jongeren die geplaatst worden in de instellingen van de Bijzondere Jeugdzorg. Veel geplaatste kinderen en jongeren zijn afkomstig uit sociaal zwakke gezinnen, dat is bekend. Elk kind dat in een instelling wordt geplaatst, kost de overheid per maand zo'n 70.000 fr. Als een kansarm gezin met drie kinderen in een krot woont, kan men die 210.000 frank toch net zo goed gebruiken om de woonsituatie van heel dat gezin te verbeteren?" Het verhaal is niet enkel illustratief voor de houding van beleidsverantwoordelijken en hulpverleners t.a.v. de armen, het zegt ook veel over het gevoerde welzijnsbeleid.

Wat is welzijn?

Welzijn in de meest ruime betekenis van het woord, duidt op 'kwaliteit' van het menselijk bestaan in zijn geheel. Het begrip welzijn wordt gehanteerd als een sociale maatstaf voor de levenskwaliteit. Individueel welzijn verwijst dan naar

een toestand van positieve beleving of ervaring met het eigen bestaan en omvat facetten als de lichamelijke conditie, de psychische gezondheid, de relaties met anderen, de deelname aan de samenleving, het materieel levenspeil en de zingeving van het leven.

Er van uitgaande dat iedereen fundamenteel op anderen en de samenleving is aangewezen om zijn materiële en immateriële behoeften te vervullen en zijn persoonlijke bestaansmogelijkheden te realiseren, zal zo'n positieve ervaring bij uitstek een sociaal gebeuren zijn en steeds verband houden met de verhouding van mensen tot anderen en met een volwaardige plaats in de samenleving. Welzijn verwijst derhalve naar 'erbij horen', naar maatschappelijke integratie en participatie, naar de mogelijkheid om een volwaardige rol en verantwoordelijkheid in de samenleving te kunnen opnemen, naar de mogelijkheid om materiële en immateriële behoeften te bevredigen en zich als persoon te kunnen ontplooiën.

Hoe subjectief de persoonlijke 'welzijnservaring' ook is, ze spiegelt zich steeds aan een objectiveerbaar ideaalbeeld over het welzijn van de mens dat in een bepaalde samenleving geldt. Dit ideaalbeeld vindt zijn oorsprong in de mens- en maatschappijvisie die in de samenleving gehuldigd wordt. Het in de westerse samenlevingen gehanteerde mens- en maatschappijbeeld wordt gedragen door de overtuiging dat alle burgers gelijke rechten en plichten hebben en dat iedere

burger actief moet kunnen deelnemen aan het maatschappelijke leven.

Het bedreigde welzijn

Arbeid en gezin zijn in onze samenleving altijd belangrijke hefbomen voor sociale integratie geweest. Arbeid verschaft mensen de mogelijkheid om hun materiële behoeften te bevredigen, zorgt voor contacten, en heeft een maatschappelijke functie. Een gezin zorgt voor een sociale structuur, voor menselijke betrokkenheid en bevordert de samenhang. Tot voor enkele tientallen jaren waren het hebben van werk en gezin een relatieve zekerheid, waaruit een gevoel van veiligheid voortvloeide. Sociale inbedding, samenhang en maatschappelijke participatie kwamen ook tot stand in de lokale gemeenschap en via het historisch gegroeide sociaal-culturele groepsleven. Een bloeiend buurt- en verenigingsleven zorgde voor de noodzakelijke sociale weefsels.

Arbeid en een gezin hebben, is momenteel voor veel mensen geen realiteit meer. Vele honderdduizenden mensen zijn structureel werkloos, een groeiend deel van de bevolking is met pensioen. Vandaag bestaat nog slechts één derde van de huishoudens in Vlaanderen uit een traditioneel gezin (echtpaar met ongehuwde kinderen). Steeds meer mensen zijn gewild of ongewild alleenstaand (in '92 bestond 22,5% van de Vlaamse huishoudens uit alleenstaanden). De traditionele gemeenschapsbanden zijn meer en meer verstoord. Het buurtleven is op vele plaatsen weggekwaaid, het georganiseerde verenigingsleven uitgedund. Arbeid, gezin, buurt- en verenigingsleven hebben aan belang ingeboet. De relatieve zekerheid op materieel en immaterieel vlak die daarmee gepaard gaat en die voor een gevoel van veiligheid zorgt, is voor een stuk weggegaan. Bij sommige mensen ontlokt dit onveiligheids- en angstgevoelens.

De snelle evolutie van de samenleving op economisch en technologisch vlak (o.a. het algemeen gebruik van informatica), de toenemende bureaucrativering, het overaanbod aan informatie vergt van mensen een soepel aanpassingsvermogen, permanente bijscholing en de ontwikkeling van steeds nieuwe vaardigheden.

Het overgrote deel van de bevolking beschikt over voldoende vaardigheden, zowel materiële als immateriële om zich aan de vereisten van de complexe samenleving aan te passen en de greep om hun eigen leven niet te verliezen. Een groeiende minderheid van de bevolking raakt echter meer en meer overspoeld en kan zich niet snel genoeg aanpassen aan de steeds groter wordende maatschappelijke vereisten. De verantwoordelijkheid daarvoor wordt vaak bij die minderheid zelf gelegd, terwijl precies de samenleving de 'maatschappelijke handicaps' creëert. Oudere mensen, personen met een fysieke of psychische handicap, lager geschoolden en mensen uit zwakke sociaal-economische milieus dreigen daardoor in toenemende mate maatschappelijk uitgesloten te geraken.

De steeds sneller evoluerende en complexer wordende samenleving raakt alle mensen, maar dreigt de minder begunstigen nog sterker te treffen. Hierin ligt de kiem voor een duale samenleving. Een samenleving met twee ongelijke delen, een deel dat het materieel goed heeft en volwaardig kan deelnemen aan het maatschappelijke leven en een deel dat het materieel niet goed heeft en niet of onvoldoende participeert. Die laatste groep dreigt blijvend afhankelijk te worden van de diensten en de voorzieningen van de verzorgingsstaat. Afhankelijk van een uitkering omdat de arbeidsmarkt hen uitstoot en niet (meer) de mogelijkheid biedt een eigen inkomen te verwerven. Afhankelijk van diensten en hulpverleners die hen wegwijs maken in de complexe samenleving.

De bezemwagen van de samenleving

De welzijnssector is, als jongste telg van de verzorgingsstaat, in de jaren '70 en '80 tot volle ontwikkeling gekomen. Uitgangspunt was de vaststelling dat bepaalde groepen in de samenleving (ouderen, gehandicapten, kansarmen, jongeren, migranten) ten minste gedeeltelijk verstoken bleven van de materiële welvaart en het immaterieel welzijn (huisvesting en woonzekerheid, tewerkstelling en professionele integratie, inkomen en bestaanszekerheid, onderwijs, opleiding en vorming, culturele participatie) die andere leden van de samenleving te beurt vielen en als

algemeen gangbaar en wenselijk werden ervaren. In een ruime definitie wordt welzijnsbeleid omschreven als het expliciet en doelgericht bezig zijn met maatschappelijke integratie van individuen en groepen, vooral daar waar deze integratie bedreigd wordt of manifest afwezig is. Welzijnsbeleid is het georganiseerd voorkomen, corrigeren en opvangen van deficiënties in de maatschappelijke integratie.

Om die doelstelling te realiseren, opteert het huidige welzijnsbeleid voor de uitbouw van een sector die een antwoord moet/wil bieden voor alle noden, wensen en vragen van deze doelgroepen. De huisvestingsnood van gehandicapten, bejaarden en thuislozen bv. wordt ingevuld via een specifiek aanbod aan welzijnsvoorzieningen (instellingen, bejaardenwoningen, ont-haaltehuizen). Om aan de tewerkstellingsbehoef-ten van laaggeschoolden tegemoet te komen, worden in de welzijnssector naast begeleidings- en hulpverleningsinitiatieven, leerwerkplaatsen, opleidingsinitiatieven, sociale werkplaatsen, beschutte werkplaatsen, dagcentra, bezigheidste-huizen opgericht. Het beleid voor maatschappelijk achtergestelde groepen is de beleidsopdracht en de bestaansreden van de welzijnssector ge-worden.

De welzijnssector dreigt daarmee de bezem-wagen van de samenleving te worden, een op-vangnet waarmee een parallel of vervangbeleid wordt ontwikkeld voor de groepen die elders achtergesteld worden of uit de boot vallen. Tevens dreigt een passend alibi verschaft te worden voor de instandhouding van de uitsluitingsme-chanismen in de samenleving. De andere be-leidssectoren worden immers niet meer aange-sproken op hun verantwoordelijkheid.

De SP en de welzijnssector

De socialistische beweging en de welzijnssec-tor leven in moeilijke verstandhouding met el-kaar. Ze weet niet precies of die ontwikkeling nu goed of slecht is. De meningen zijn verdeeld en een echte visie ontbreekt bij de SP. In de ogen van sommigen vindt de overwegend katholieke welzijnssector geen gratie en dit vooral om ideo-logische redenen. Anderen onderkennen het toe-nemend inhoudelijke en politieke belang van de

welzijnssector. De welzijnssector komt tegemoet aan manifeste welzijnsnoden en weegt voordur-end zwaarder, zowel in budgettaire termen als in tewerkstellingsmogelijkheden. Sommigen on-derkennen dat de socialistische beweging zich in het verleden vergist heeft door ervan uit te gaan dat algemene maatregelen, de sociale zekerheid en het sociaal overheidsbeleid een sluitend vang-net zouden creëren dat fijnmazig genoeg is om niemand te laten vallen. Budgettaire beperkin-gen, zij het niet uitsluitend, hebben aangetoond dat geen net fijn genoeg kan worden geweven. Via meer kleinschaligheid en een lagere drempel, via een directere en persoonlijkere aanpak is de welzijnssector erin geslaagd nog een belangrijk gedeelte van de mensen op te vissen die door de netten waren gevallen. Inmiddels is de welzijns-sector echter in al haar ijver om ook haar vang-net via meer voorzieningen verder te verfijnen, de oorzaak van de problemen uit het oog verlo-ren. Het bijdragen aan het corrigeren van het al-gemeen beleid, via het uitsturen van signalen aan beleidsverantwoordelijken is immers geen prio-ritaire opdracht. Het aanbod in de welzijnssector is bovendien versnipperd door de uitbouw van zeer specifieke voorzieningen voor zeer speci-fieke groepen. Problemen worden gefragmen-teerd aangepakt: in sommige gezinnen komen tientallen welzijnswerkers en organisaties alle-maal voor verschillende, maar vaak ook voor de-zelfde deelproblemen. Andere hulpvragers vin-den hun weg niet in het oerwoud van voorzie-ningen en vallen weer uit de boot. Nog meer bij-komende lage drempel-voorzieningen of coördi-natie moet worden opgezet, wat op zich weer tot nog meer versnippering leidt. Bij dit alles komen vragen over de wetenschappelijke onderbouwing van die behoeften, over de verantwoorde en noodzakelijke afweging van behoeften van di-verse doelgroepen, over efficiëntie en effectiviteit van voorzieningen aan te pas. Ze worden echter niet of nauwelijks gesteld.

Wat voor welzijnsbeleid dan wel?

Er moet aangeknoopt worden bij de traditie van ontvoogding en emancipatie. 'Ontvoogding' en 'emancipatie' hebben in de geschiedenis van de socialistische beweging altijd al een bijzondere

plaats ingenomen. Aan het einde van de vorige eeuw en het begin van deze eeuw betekende ontvoogding in eerste instantie betere arbeidsvoorwaarden en leefomstandigheden; eisen die pasten in de globale strijd voor het verminderen van de afhankelijkheid van de arbeidende klasse in de door het kapitalisme en het recht van de sterkste gedomineerde markt.

Tegenover de kapitalistische maatschappij stelde de socialistische beweging het alternatief van globale sociale hervormingen, een samenleving waarin vrijheid de kernidee vormde en gelijkheid en solidariteit de instrumenten. Het socialistische mensbeeld is steeds uitgegaan van de gelijkwaardigheid van mensen en van het feit dat de mens de anderen en de samenleving nodig heeft om zijn leven vorm te geven. Tegenover de van nature bestaande ongelijkheid tussen mensen heeft de socialistische beweging steeds gelijke ontwikkelingskansen geplaatst, waarbij de maatschappij ongelijkheden moet afremmen, beperken of vergoeden. Ieder mens heeft een gelijk recht om het leven dat hij gekregen heeft zo behoorlijk mogelijk uit te bouwen, is altijd de stelling geweest.

De socialistische beweging heeft van in het begin geijverd voor een rechtvaardige samenleving waarin iedereen gelijke kansen heeft om zo gelukkig mogelijk te leven en waarin de zelfvervulling van ieder mens de waarborg is voor de volledige ontplooiing van de gemeenschap. Vrijheid, gelijkwaardigheid en solidariteit zijn altijd samen gegaan in het socialistische gedachtengoed. Het waarborgen van gelijke kansen, recht op zelfontplooiing en de fundamenteel menselijke noodzaak van maatschappelijke integratie waren in deze emancipatiebeweging sleutelbegrippen. Vandaag zijn deze sleutelbegrippen meer dan ooit aan herwaardering toe.

Hoewel de algemene leefomstandigheden ernstig verbeterd zijn, de sociale bescherming enorm is verruimd, mensen over meer vrijheid en vrije tijd beschikken en door de toegenomen scholingsgraad veel mondiger zijn geworden, heeft de strijd voor de emancipatie van mensen niet aan actualiteitswaarde ingeboet. Sociale uitsluiting creëert nieuwe bevoogding en scheidt nieuwe afhankelijkheid, niet in het minst afhan-

kelijkheid van de overheid. Het debat over de toekomst van de verzorgingsstaat wordt al jaren overheerst door een neo-liberaal discours van 'onbetaalbaarheid', 'onbeheersbaarheid' en 'overvraging van het beleid'. Aan die argumentatie liggen onmiskenbaar ideologische beginselen ten grondslag, nl. een fundamenteel wantrouwen tegen de staat en een verheerlijking van de individuele vrijheid en verantwoordelijkheid. Toch vallen ook bij de 'cliënten' van de verzorgingsstaat signalen van betutteling en gedwongen afhankelijkheid te noteren. Ook daar is er een duidelijke reactie te horen tegen de verzorgingsstaat, die zorg paart aan afhankelijkheid en de verzorgde tot passiviteit uitnodigt en het gebrek aan verantwoordelijkheid bevordert. Deze signalen nodigen uit tot een eigentijdse invulling van de verzorgingsstaat. Een nieuwe verhouding tussen overheid en burger moet daarin centraal staan.

Emancipatie

De nieuwe verhouding tussen overheid en burger moet voldoen aan een aantal voorwaarden. Onder geen beding kan het een alibi zijn voor een loutere toename van de individuele verantwoordelijkheid en een terugtrekkende overheid die finaal leidt tot het ondergraven van solidariteit en gezamenlijkheid en het overleveren van mensen aan zichzelf en hun familie. De verantwoordelijkheid van de overheid voor de zwaksten moet vastliggen. Want precies in de vrijwaring van hun rechten en de maximalisatie van hun levenskansen schuilt de grondslag en het bestaansrecht van een socialistische mens- en maatschappijvisie. Een vernieuwde relatie tussen burger en overheid moet leiden tot een nieuw sociaal burgerschap waarbij het recht op integratie het uitgangspunt vormt. Dat moet maximale kansen op emancipatie en ontplooiing bieden aan mensen zonder afbreuk te doen aan de verantwoordelijkheid van de overheid voor de zorgzaamheid van de samenleving. Het uitgangspunt van de verhouding tussen overheid en burgers stoelt op een rechtensvisie, waarbij aan iedereen de mogelijkheden wordt geboden om zijn sociale grondrechten op te nemen.

In tegenstelling tot de voorbije decennia moet de nadruk veel meer op de maximalisatie van

hun ontplooiings- en emancipatiekansen liggen dan in het louter verbeteren van hun levensomstandigheden. In die zin moet het recht op een volwaardig inkomen verbreed worden naar het recht op werk wat onmiskenbaar het recht op opleiding en bijscholing inhoudt, maar ook de gelijke toegang tot de arbeidsmarkt moet waarborgen. Het recht op curatieve gezondheidszorg moet uitgebreid worden naar het recht op gezondheidsvoorlichting, opvoeding en preventie, het recht op een gezonde leefomgeving in een gezond milieu.

De overheid moet zich toeleggen op het scheppen van de voorwaarden waardoor alle burgers op een gelijkwaardige en rechtvaardige manier kunnen deelnemen aan de samenleving, en dit niet alleen door voorzieningen voor de zwaksten te scheppen maar ook door een beleid te voeren dat op hun emancipatie is gericht. Dit ontvoogdingsdenken ontslaat de overheid niet van de verantwoordelijkheid te blijven voorzien in de vrijwaring van de rechten en de menswaardige levensomstandigheden van diegenen die door individuele (ziekte, handicap, ouderdom, arbeidsongeschiktheid) of maatschappelijke (sociale uitsluitingsmechanismen, tekort aan banen) handicaps niet meer voor zichzelf kunnen instaan.

Niet alleen het aanreiken van goederen en diensten, maar het aanreiken van instrumenten (als sociale vaardigheden en zelfredzaamheids-training, kennis en informatie, opleiding) moet in het dienstverleningsproces centraal staan. Uitgangspunt daarbij is een duidelijke gerichtheid op de valorisatie en versterking van de mogelijkheden van mensen in plaats van zich blind te stellen op de beperkingen. Het betekent ook dat de overheid de burgers niet van alles moet voorzien maar wel dat de overheid alles in het werk moet stellen opdat zoveel mogelijk burgers voor zichzelf kunnen instaan. Op korte termijn betekent dit waarschijnlijk niet minder maar meer overheidsoptreden gezien sociale en maatschappelijke uitsluiting (op vlak van tewerkstelling, huisvesting, onderwijs, rechtsbedeling, welzijn, gezondheid, cultuur) voor nog te veel burgers een dagelijkse realiteit zijn.

Emancipatie moet het sleutelbegrip worden in

het sociaal beleid van de toekomst. Het gaat over het scheppen van voorwaarden voor zelfstandigheid, over het uitbouwen van een eigen leven dat een volwaardige deelname aan het maatschappelijke leven toelaat, dat toelaat materiële en immateriële behoeften te vervullen en zich als individu te ontwikkelen. Daartoe is een gedegen sociaal beleid met aandacht voor de doelgroepen nodig in alle beleidsdomeinen (inclusief het welzijnsbeleid), evenals een kwaliteitsvolle welzijnszorg die prioritair aandacht besteedt aan haar signaalfunctie, aan ondersteuning en remediëring en pas in laatste instantie vervangend optreedt. Tenslotte moet het beleid de sociale weefsels opnieuw versterken.

Inclusief welzijnsbeleid

De oplossing voor de maatschappelijke integratie van de doelgroepen ligt niet in de welzijnssector, maar in de sectoren die zo veel mogelijk algemene maatregelen moeten uitbouwen voor iedereen, ook voor de zwaksten. Slechts wanneer dit op korte termijn niet mogelijk is (bv. alle openbaar vervoer toegankelijk maken voor rolstoelgebruikers, woonzekerheid voor alle groepen via voldoende sociale huisvesting) of wanneer de beleidssectoren zelf geen tussenoplossingen of alternatieven bieden (bv. via de inzet van speciale busjes door de vervoermaatschappijen zelf, via het subsidiëren van sociale verhuurkantoren) moeten vanuit de welzijnssector voorzieningen of diensten voorzien worden. De welzijnssector heeft vooral een voorhoederrol.

Deze optie, die in het welzijnsjargon een inclusief beleid wordt genoemd, is niet enkel veel institutioneler dan de eerste, ze is ook structureler want ze pakt de oorzaken aan en niet de symptomen. Hierdoor wint dit beleid aan belang bij de beleidsverantwoordelijken, bij de deskundigen en bij de doelgroepen zelf. Een groeiende groep van militante 'welzijns'cliënten (Independent Living bij de gehandicapten; de Cirkel, de Beweging van Mensen met een Laag Inkomen en Kinderen en ATD-vierde wereld bij de (kans)-armen; de hogergeschoolde tweede generatie bij de migranten; de grijze panters bij de bejaarden) neemt het niet langer dat zij het 'voorwerp' zijn van het welzijnsbeleid en niet van het beleid tout

court en legt zich niet langer neer bij het gangbare hulpverleningsmodel dat als betutteld wordt ervaren. Wat deze 'welzijnscliënten' willen zijn geen voorrechten maar rechten en plichten zoals iedereen. Initiatieven als het onderwijsvoorrangsbekleid, de financiering van sociale verhuurkantoren, opleidings- en tewerkstellingsinitiatieven voor laaggeschoolden, zijn voorbeelden van zo'n inclusief beleid. Vaststellend dat het onderwijs, de private en sociale woningmarkt en de VDAB niet tegemoet kwamen aan de noden van zwakkeren of risicogroepen werden in de beleidsdomeinen zelf correcties (maatregelen en initiatieven) aangebracht.

De keuze voor een sterk sociaal beleid in alle beleidsdomeinen, voor een inclusief beleid, is een socialistische keuze omdat het een keuze voor de zwaksten betekent, omdat het tegemoetkomt aan de beginselen van gelijkwaardigheid, zelfstandigheid en gelijke kansen op maatschappelijke integratie, omdat het een keuze is tegen de dualisering van de samenleving. Een sociaal beleid in alle beleidsdomeinen impliceert dat de toekomstige ministers van huisvesting, onderwijs, tewerkstelling, verkeer, gezondheidsbeleid, cultuur, openbare werken, ruimtelijke ordening, in hun beleid uitdrukkelijk aandacht besteden aan de doelgroepen van het welzijnsbeleid.

Deze aandacht moet zich vertalen in concrete beleidsmaatregelen gericht op een gelijke kansenbeleid en het wegwerken van achterstallings- en uitsluitingsmechanismen. Deze maatregelen moeten uitgewerkt worden in samenwerking met nog op te richten adviescomité's 'inclusief welzijnsbeleid', die evenredig zijn samengesteld met ambtenaren, externe deskundigen, representatieve vertegenwoordigers van de doelgroepen en vertegenwoordigers van de welzijnsvoorzieningen. De doelgroepen zelf moeten uitdrukkelijk bij de beleidsvoorbereiding worden betrokken. De erkenning en subsidiëring van representatieve organisaties is daartoe een essentiële voorwaarde.

Een kwaliteitsvol welzijnsbeleid

Naast een degelijk sociaal beleid in de andere beleidsdomeinen blijft een kwaliteitsvol welzijnsbeleid noodzakelijk. Volwaardige maatschappe-

lijke integratie van bejaarden, personen met een handicap, (kans)armen, migranten, wordt immers niet van vandaag op morgen gerealiseerd, maar is het resultaat van een voortdurend en stapsgewijs bijsturingproces. Daarnaast blijven er altijd situaties bestaan waarin passende tijdelijke of permanente zorg vereist is. Die passende hulp- en zorgverlening moet de samenleving blijven garanderen. De welzijnszorg heeft een belangrijke signaalfunctie en drie prioritaire doelstellingen: ondersteuning, remediëring en vervanging.

Eén van de grote verdiensten van de welzijnssector is dat zij steeds alert is geweest voor nieuwe behoeften en probleemsituaties en er snel heeft op ingespeeld. Lange tijd voor de VDAB de weer-werk-actie op touw zette, ontstonden in de welzijnssector tal van aangepaste opleidings- en tewerkstellingsinitiatieven. Vele jaren voor de Vlaamse regering van een sociaal huisvestingsbeleid een beleidsprioriteit maakte, sprongen sociale verhuurkantoren met veel creativiteit en weinig middelen in de bres voor het recht op wonen van risicogroepen.

De welzijnssector werd vaak als tweede, direct na de 'slachtoffers', geconfronteerd met een falend beleid of uitsluitingsmechanismen. De door de welzijnssector in het verleden uitgestuurde signalen daarover klonken of te zwak of vielen in dovemansoren. Hierdoor werd in de welzijnssector het idee bevestigd dat andere beleidsdomeinen niet in hun 'cliënteel' waren geïnteresseerd en dat ze bijgevolg zelf moest instaan voor deze risicogroepen. Om een effectief sociaal beleid uit te bouwen en voortdurend en snel op nieuwe achterstellingen en probleemsituaties te kunnen reageren moet de welzijnszorg signalen uitsturen naar de andere beleidsdomeinen.

Het scheppen van voorwaarden voor gelijke kansen op maatschappelijke integratie zal immers in die beleidsdomeinen waargemaakt moeten worden, zowel preventief in het vermijden van nieuwe achterstellingen als curatief in het verhelpen van bestaande uitsluitingsmechanismen. De welzijnssector is daarbij een cruciale partner. Via de op te richten adviescomité's 'inclusief welzijnsbeleid' wordt een structuur voor permanent overleg tussen de beleidsdomeinen, de doelgroe-

pen en de welzijnssector mogelijk.

Zorg en autonomie

Het respecteren van de menselijke waardigheid is het eerste beginsel. 'De armste gezinnen herhalen hun behoefte aan respect voor hun privé-leven en hun waardigheid. Ze benadrukken dat kwalitatieve sociale ondersteuning, gemeten wordt aan de autonomie die zij daardoor verwerven' (uit: *Algemeen Verslag Armoede*). Vrijheid en autonomie, hoe beperkt ook, vormen de basis van menselijke waardigheid en het daarmee verbonden zelfrespect. Het respecteren van hun menselijke waardigheid is één van de meest pertinente vragen van veel 'hulpvragers'. Dit beginsel respecteren impliceert dat ten allen tijde zoveel mogelijk autonomie en zelfbeschikkingsrecht moet behouden blijven en dat zelfredzaamheid en zelfzorg die 'groei en ontplooiing' stimuleert zo veel mogelijk ondersteund moet worden. Passende zorg is dan niet te weinig maar ook niet te veel zorg, maar zorg op maat die de autonomie maximaal vrijwaart.

Hulpverlening die het minst negatief ingrijpt in de eigen levenssituatie is een tweede beginsel. De welzijnszorg moet zo georganiseerd worden dat iedereen zoveel mogelijk in zijn eigen milieu de hulpverlening krijgt die het minst negatief ingrijpt in de eigen levenssituatie.

Een gedifferentieerd, flexibel en getrapt aanbod is het derde uitgangspunt. Een integrale en gecoördineerde aanpak staat voorop. Deze aanpak veronderstelt een gedifferentieerd, flexibel en geëcheloneerd aanbod aan voorzieningen. Algemene en multi-functionele en multi-disciplinaire voorzieningen (o.a. de OCMW's en de polyvalente centra in het algemeen welzijnswerk) moeten worden versterkt zodat een voor iedereen toegankelijke en goed bereikbare algemene eerstelijns hulp ontstaat. De OCMW's die in elke gemeente aanwezig zijn en die het recht op maatschappelijke dienstverlening kunnen waarborgen, moeten de spil vormen. De ambulante en semi-residentiële categoriale voorzieningen bevinden zich op de tweede lijn, de residentiële voorzieningen op de derde lijn. De toegang tot tweede- en derdelijnsvoorzieningen moet selectiever gebeuren zodat mensen niet terecht ko-

men in een intensievere zorgsituatie dan wenselijk of noodzakelijk is.

De sociale weefsels versterken en een stedelijk beleid voeren

De jaren '80 en '90 heten de jaren van de 'ik-cultuur' te zijn. Of die ontwikkeling ook tot algemene tevredenheid leidt, is zeer de vraag. Een mens moet niet enkel zijn materiële behoeften kunnen bevredigen om gelukkig te kunnen zijn. Mensen hebben ook behoefte aan sociale contacten, vriendschapsbanden, relaties. Een mens kan zich pas ontplooiën in relatie met anderen en de samenleving. Voor de ontwikkeling van een sociale indentiteit is een gemeenschapsleven noodzakelijk. Een mens heeft ook nood aan een 'wij-gevoel'.

De realiteit van een versplinterde, duale samenleving loert om de hoek, het tijdperk waarin collectief individualisme het haalt op de solidariteit rukt op, rechts-extremisme gedijt en biedt met zijn enggeestige opvattingen over volk en staat de zekerheden en warmte die anderen niet of onvoldoende aanreiken. De samenleving moet terug uitgevonden worden. De betrokkenheid van de mensen bij de maatschappij, het beleid en de politiek moet worden vergroot, de stervende sociale weefsels moeten dringend gereanimeerd. Sociale weefsels kunnen tot stand komen via het creëren of aanreiken van openbare ruimte. Plaatsen waar mensen elkaar kunnen ontmoeten: parken, pleinen, openbare gemeenschapshuizen die accommodatie voorzien voor lokale verenigingen.

Het bestaande sociaal-cultureel werk én ook de SP zullen zich diepgaand moeten herbronnen over hun organisatiestructuur willen ze aantrekkelijk blijven of worden voor nieuwe mensen. Ze zullen hun deuren moeten opengooien en rekening moeten houden met de toegenomen keuzevrijheid en de meer versnipperde interesses van mensen. Engagement bestaat vandaag nog, maar het is partiëler en voorwaardelijker geworden.

Voor de stedelijke problematiek dringt zich een geëigend beleid op. Vooral de steden en de centrum-steden worden geconfronteerd met sociale problemen. Mensen met een laag inkomen die het moeilijk hebben, zoeken de anonimiteit van de stad op. Ze wonen geconcentreerd in ver-

pauperde, achtergestelde wijken, veelal in slechte woningen (als ze die al hebben), hebben geen *werk en hun sociale contacten zijn gering*. Het vaak bloeiende sociale weefsel is in de wijken verpulverd. Frustratie, het gevoel in de steek te zijn gelaten en spanningen resulteren in samenlevingsconflicten tussen allochtonen en autochtonen. Bij sommigen groeit het besef dat de duurzame verbetering van de woon- en leefomstandigheden en het voorzien in een sociaal draagvlak voor kwalitatief samenleven in die wijken eveneens inspanningen vergt op het vlak van economische ontwikkelingen en bestuurlijke ver-

nieuwing, naast een degelijk sociaal beleid. Deze filosofie van samenhangende, globale beleidsvoering vanuit een territoriale invalshoek (nl. de wijk), ligt aan de basis van het buurtontwikkelingsconcept. Buurt- of wijkontwikkeling vormt een cruciaal onderdeel van een stedelijk beleid. In Vlaanderen staan we daar nog nergens mee. In Nederland zetelt in het kabinet Kok, een staatssecretaris voor de grote steden. Nederland en de PvdA beseffen immers maar al te goed dat de Nederlandse samenleving en ook zijzelf staan of vallen met het dichten van de kloof die in de steden ontstaat.

VIND JE GROEN EVEN BELANGRIJK ALS ROOD (EN OMGEKEERD)?

Dan is **NieuwLinks** een blad voor jou.
NieuwLinks ijvert voor een vernieuwd socialisme, voor het samengaan van ekologische en arbeidersbeweging in een ruime progressieve beweging.

**NieuwLinks : om de veertien dagen
een stevige brok politieke lektuur.**

Een jaarabonnement op **NieuwLinks** kost 1.000 F.
Storten op rek. nr. 001-1762837-35 van vzw NieuwLinks.

NIEUWLINKS

Maak kennis met **NieuwLinks** : vul onderstaande bon in, en zend hem naar Jan Vanroose, Vingerlingstraat 17/15, 8400 Oostende. Of bel : 050/41 73 79 (Stef Debusschere).

Je ontvangt dan **gratis** de twee volgende nummers.

Naam :

Adres :

Postnr.: Gemeente :

wenst 2 nummers van NieuwLinks gratis te ontvangen, ter kennismaking.